

Ετερολογίες

Περιοδική Έκδοση Κοινωνικής Θεωρίας και Έρευνας
για το Δίκαιο

Τρόπος παραπομπής:

Θεοτοκάτου, Βίβιαν, «“Ποια η δίκαιη απόφαση;” σχόλιο για τον ρόλο του εφαρμοστή του δικαίου σύμφωνα την ντεριντιανή θεωρία», *Ετερολογίες. Περιοδική έκδοση κοινωνικής θεωρίας και έρευνας για το δίκαιο*, τεύχος 2, Ιούλιος 2021, σελ. 99-101.
Προσβάσιμο σε: <https://eterologies.com/2021/07/03/derrida>

Ποια η δίκαιη απόφαση; σχόλιο για τον ρόλο του εφαρμοστή του δικαίου σύμφωνα την ντεριντιανή θεωρία.

Της Βίβιαν Θεοτοκάτου*

Το κείμενο του νόμου ρυθμίζει κατά τρόπο εξαναγκαστό την κοινωνική συμπεριφορά. Η ερμηνεία του, η απόδοση του ουσιαστικού του νοήματος, ασκεί σημαντική επίδραση στην κοινωνική ζωή από την στιγμή που στο κείμενο του νόμου ενσαρκώνεται ένα δεοντικό πρόταγμα που επιδρά στο κοινωνικό υποκείμενο. Η ερμηνεία πρέπει να γίνεται εντός συγκεκριμένων ορίων, τα οποία χαράσσονται από την δεσμευτικότητα του κανόνα, καθώς και από τις λειτουργίες που επιτελεί το δίκαιο στην κοινωνική ζωή, άλλως από τον κοινωνικό αντίκτυπο του δικαίου. Ο εφαρμοστής του δικαίου οφείλει, ακολουθώντας το σκεπτικό του Jacques Derrida, μέσα από την διαδικασία των αποριών, να συγκεκριμενοποιήσει το κανονιστικό περιεχόμενο της διάταξης εντός της επίδικης βιοτικής

* ΜΔΕ στην Κοινωνιολογία του Δικαίου, Νομική Σχολή, ΕΚΠΑ.

¹ Βλ. και τη σχετική αναφορά του Βαγγέλη Μπιτσώρη: «Η γαλλική έκφραση “à pouvaux frais” (κατά λέξη μετάφραση: “με νέα έξοδα”, “με νέες δαπάνες”) δηλώνει ένα ενέργημα που προϋποθέτει την καινοφανή προσπάθεια ωσάν να μην έχει γίνει προηγουμένως τίποτε- τουτέστιν το “εκ νέου”. Στα γαλλικά το επίθετο frais, fraîche σημαίνει φρέσκος (-ια), δροσερός (-ή), πρόσφατος (-η), ενώ το ουσιαστικό frais στον πληθυντικό δηλώνει τα

σχέσης, σαν να εφαρμόζε τον κανόνα για πρώτη φορά, ώστε μέσα από τον δικανικό συλλογισμό να διαφαίνεται η αντιμετώπιση της υπό κρίση περίπτωσης ως μοναδικής, με σεβασμό στην ιδιαιτερότητα αυτής. Η αναζήτηση του νοήματος του νόμου δεν μπορεί να αρκείται στην απλή ανάγνωσή του, δηλαδή στον εφησυχασμό του δικαστή στην γραμματική ερμηνεία. Αυτό το γεγονός θα είχε ως αποτέλεσμα, ο δικαστής να εκπέσει σε μια απλή υπολογιστική μηχανή δικαίου, που εφαρμόζει τον κανόνα χωρίς συναίσθηση της ερμηνείας του και της μοναδικότητας της βιοτικής σχέσης. Ο δικαστής οφείλει κάθε φορά να προβαίνει σε μια ορμητική, φρέσκια ¹ και νέα ενεργητική, μια προσωπική και υπεύθυνη ερμηνεία, λαμβάνοντας υπόψιν του το χρέος απέναντι στον νόμο, το οποίο δεν είναι άλλο από το να αντανakλάται η προσπάθεια ενσάρκωσης της άπειρης δικαιοσύνης στην απόφασή του. Όπως αναφέρει ο Derrida ο δικαστής «πρέπει σε κάθε περίπτωση τον νόμο να τον επαν-επινοεί, να τον επαν-αιτιολογεί τουλάχιστον μέσω της επανεπιβεβαίωσης και της νέας και ελεύθερης επικύρωσης της αρχής του»².

Η απόδοση της δικαιοσύνης, η οποία θα προσεγγίζει την ιδέα της ελευσόμενης, προϋποθέτει αυτό που ο Derrida ονόμαζε «εποχή από τον κανόνα δικαίου», δηλαδή την εναρμόνιση της καθολικότητας που

έξοδα, τις δαπάνες. Ο Ντεριντά υπονοεί και τις δύο σημασίες, φθάνοντας μάλιστα στο σημείο να υπερτονίσει [...] την πρωτοτυπία της δίκαιης ετυμολογίας χαρακτηρίζοντας την “nouvelle fraîcheur” , “καινοφανή φρεσκάδα”», σε: Derrida, Jacques, *Ισχύς Νόμου, μετάφραση-σημειώσεις-επίμετρο: Βαγγέλης Μπιτσώρης, Αθήνα: Πατάκης, 2015, υποσ. 39 σελ. 204.*

² Ibid. σελ. 62.

προστάζει η δικαιοσύνη και της διαφύλαξης της ενικότητας που απαιτεί η συγκεκριμένη υπόθεση. Εν ολίγοις η δίκαιη απόφαση οφείλει να λύσει την σύγκρουση μεταξύ του υπολογισμού και πεπερασμένου δικαίου με την ανυπολόγιστη και άπειρη δικαιοσύνη. Υπό την παραπάνω οπτική, η αποστολή της Κοινωνιολογίας Δικαίου στην ερμηνεία του νόμου, επικεντρώνεται στην παροχή όλων των απαραίτητων στοιχείων, που αφορούν την κοινωνική πραγματικότητα, ώστε να δοθεί σημασία στον σκοπό του νόμου, στην σημασία των λέξεων του νομοθετικού κειμένου, με απώτερο στόχο να αποφευχθούν φαινόμενα νομικής τυποκρατίας³, τα οποία απομακρύνουν από το κέλευσμα της δικαιοσύνης. Η αποστολή αυτή είναι μια διαφωρά, καθώς πρέπει να επιτύχει την εύρεση στάθμισης ανάμεσα στο επιτεύξιμο και μη επιτεύξιμο, ώστε μέσα από την ερμηνεία, η οποία θα έχει γίνει με την αρωγή της Κοινωνιολογίας Δικαίου να αναδύεται «η ευθύνη της δίκαιης απόφασης», η οποία «απαιτεί από την μια την προάσπιση του καθολικού και από την άλλη την μη υποκατάσταση, την μη επανάληψη. Η ευθύνη μου είναι το κέλευσμα του άλλου και η απάντηση σε αυτόν ο οποίος αποτελεί την απόλυτη και μοναδική ετερότητα»⁴.

«Η αποδομητική ανάγνωση απονέμει δικαιοσύνη, η πράξη ή η διαδικασία της αποδόμησης συνιστά άσκηση δικαιοσύνης, και η

³ «Η νομική τυποκρατία εμφανίζεται υπό διαφορετικές εκδοχές, ανάλογα με τις ιδιομορφίες του ισχύοντος νομικού συστήματος, Κοινό σημείο των εκδοχών αυτών είναι ο αποκλεισμός κάθε ουσιαστικής εκτίμησης των πραγματικών περιστατικών από τον νομικό, ο οποίος οφείλει να περιορίζεται στη “μορφή” του κανόνα δικαίου» σε: Παπαχρίστου, Θανάσης, *Κοινωνιολογία του Δικαίου*, Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1999, σελ. 67.

άπειρη δικαιοσύνη ορίζοντα της αποδόμησης»⁵. Εντός του συγκεκριμένου πλαισίου η δίκαιη απόφαση διαφέρει, όταν εκπληρώνει τον σκοπό της και ξεπερνά τα στενά όρια μιας απλής ανάγνωσης, κατά ακριβολογία της γραμματικής ερμηνείας. Η δικαιοσύνη κινείται στο χώρο του ανέφικτου, ενώ ο νόμος στον χώρο του εφικτού. Τη μεταξύ τους ζεύξη οφείλει να επιτύχει ο δικαστής σεβόμενος την ιδιαιτερότητα της συγκεκριμένης περίπτωσης, αλλά και διαβλέποντας τον νόμο εντός κοινωνικής πραγματικότητας και όχι εντός ενός κλειστού συστήματος που θα τον αποκόψει από την δυνατότητα του αδυνάτου. Κάθε πράξη αποδόμησης μπορεί να υπερβαίνει τον νόμο, ωστόσο κινείται πάντοτε προς όφελος της ελευσόμενης δικαιοσύνης, από αυτήν ακριβώς την διαδικασία «οφείλει» να εμπλουτιστεί η Νομική Επιστήμη κατά την διαδικασία απονομής δικαιοσύνης, ώστε να επιτύχει την ελαχιστοποίηση της απόστασης από το αέναο κέλευσμα. Άρα, «αν η αποδόμηση είναι άσκηση δικαιοσύνης, η διαδικασία που αναδεικνύει κάθε φορά την διαφορά ανάμεσα στον ίδιο και τον εαυτό του, αποδίδοντας αντίστοιχα δικαιοσύνη, αυτή δεν αποδομείται. Η αποδόμηση δεν αποδομείται. Όπως δεν αποδομείται και η δικαιοσύνη»⁶.

⁴ Ξηροπαίδης, Γιώργος, *Η διαμάχη των ερμηνειών*, Αθήνα: Πόλις, 2008, σελ. 191.

⁵ Μπαλτάς, Αριστείδης, «Γραφή και δικαιοσύνη: το κουκούτσι» σε: Κακούρης, Γεράσιμος (επιμ.) *Η πολιτική και ηθική σχέση του Jacques Derrida*, Αθήνα: Πλέθρον, 2015, σελ. 467.

⁶ Ibid.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Derrida, Jacques, *Ισχύς Νόμου*, μετάφραση-σημειώσεις-επίμετρο: Βαγγέλης Μπιτσώρης, Αθήνα: Πατάκης, 2015.

Μπαλτάς, Αριστείδης, «Γραφή και δικαιοσύνη: το κουκούτσι» σε: Κακολύρης, Γεράσιμος (επιμ.) *Η πολιτική και ηθική σκέψη του Jacques Derrida*, Αθήνα: Πλέθρον, 2015.

Ξηροπαίδης, Γιώργος, *Η διαμάχη των ερμηνειών*, Αθήνα: Πόλις, 2008, σελ. 261-271.

Παπαχρίστου, Θανάσης, *Κοινωνιολογία του Δικαίου*, Αθήνα: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 1999.